

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

חג הסוכות

(חלק יט — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע חג הסוכות, יג"ט תשרי, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חג הסוכות

348

מה) כתוב „כל האזרח בישראל וגו'” (מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת) מגלה ש„תעשה לך” אין פירושו דבעינן „שלך”, ואם כן, „לך” לא בא אלא „למעוטי גזולה”.

אבל רבינו הזקן כתב בשלחן ערוך⁷: „אע”פ שאמרה תורה חג הסוכות תעשה לך לך משלך כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חברך אעפ”כ יוצא אדם ידי חובתו בסוכה שאולה דכיון שנכנס לה ברשות הרי היא כשלו (ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה)”. הרי מפורש, שגם בסוכה אנו למדים ממה שנאמר „לך” דבעינן „שלך” – ואעפ”כ יוצא אדם ידי חובתו בסוכה שאולה, כי השאולה „הרי היא כשלו”⁸.

וצריך להבין: כיון שהטעם שיוצא אדם ידי חובתו בסוכה שאולה הוא (לא מפני שהפסוק „כל האזרח גו'” מרבה „שאולה”, אלא) כי „שאולה הרי היא

א. איתא בגמרא בסוכה¹: „תניא ר' אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו דכתיב² ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים משלכם כך אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו דכתיב³ חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים משלך. וחכמים אומרים אע”פ שאמרו אין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון בלולבו של חבירו אבל יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו דכתיב⁴ כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת. ורבנן האי לך מאי דרשי ביה, מיבעי ליה למעוטי גזולה אבל שאולה כתיב כל האזרח”.

והלכה כחכמים, שאע”פ שאין יוצא אדם ידי חובתו – ביום טוב ראשון של חג הסוכות – בד' מינים שאולים, „משום דבעינן לכם”⁵, סוכה שאני, ויוצא אדם ידי חובתו בסוכה שאולה⁶.

ולפי פירוש הענין בפשטות משמע, שהטעם לדעת חכמים שאדם יוצא ידי חובתו בסוכה שאולה הוא, כי ה(לימוד

(1) כז, ב.

(2) אמור כג, מ.

(3) ראה טז, יג.

(4) אמור שם, מב.

(5) רמב”ם הל' לולב פ”ח ה”י. טושו”ע

(ואדוה”ז) או”ח סתרמ”ט ס”ב (ס”א). סתרנ”ח ס”ג.

(6) רמב”ם הל' סוכה פ”ה הכ”ה. טושו”ע שם

סתרל”ז ס”ב (ולהעיר ממכתבי תורה (להרגזובי)

מכתב ב. ואכ”מ).

(7) או”ח סתרל”ז ס”ג.

(8) בפשטות מקורו דאדוה”ז הוא מלבוש שם ס”ב, שכנראה מפרש כן בפרש”י שם ד”ה כל האזרח. [ודלא כמו שמפרש המנ”ח (מצוה שכה סק”ט) בפרש”י. וראה שו”ת הריב”ש סשמ”ז. שעת” או”ח סתפ”ב סק”א]. ועפ”ז י”ל שבזה מחולקים רש”י ותוס’ (ד”ה כל האזרח שם), דלדעת התוס’ למדין מכל האזרח” שאין צריך לדין ד”לך משלך”, ומניילא יוצאין י”ח בסוכת השותפים ובסוכה שאולה. וראה ריב”ש שם – ראה לקמן הערה 15.

(9) ראה כפות תמרים לסוכה לא, א ד”ה ורבנן. ועוד.

כשלו"י¹⁰ – אם כן למה לא נכשיר לולב שאול מאותו הטעם, לפי ש"שאוּלה . . הרי היא כשלו"י?

ב. לכאורה היה אפשר ליישב, שבגדר "שלו" גופא – יש בנידון דידן¹¹ מקום לכמה חילוקים (במדת ה"שלו"). בסוכה מגלה הכתוב "כל האזרח גו" דסגי גם ב"לך – משלך" בדרגא קלה יותר (ובה נכללת גם שאולה, אף שאין היא שלו ממש)¹²; משא"כ בלולב, שבו אין לימוד כזה, פירוש "ולקחתם לכם – משלכם" הוא "שלכם" ממש, באופן שלם, הממעט לולב השאול.

10 ועפ"י מובן מ"ש אדה"ז ההסברה, הרי היא כשלו"י ולא הביא כלל הלימוד מהכתוב "כל האזרח גו" – כי אז ה' קס"ד שהכוונה בהלימוד שאין בסוכה הדין ד"לך" – שלך.

11 ועד"ז בכ"כ ענינים: קנין הגוף או לפירות (יבמות לו, ב. ושא"י. ולהעיר מחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע שם סי' תרלו ס"ג. ועוד), סוגי משכון בנוגע ללא יראה לך (שו"ע (ואדה"ז) אר"ח סי' תמא (ובני"כ). ט"ז סי' תמג סק"ד. ועוד), ועוד.

12 כן משמע קצת מל' אדה"ז שם "ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה" (וכן לאח"ז בסוכה שיש לו וותפות בה עם חבירו כתב, ואין זה נקרא גזל כיון שעל דעת כן כו"י). ועפ"י י"ל שמאריכות לשון אדה"ז בתחלת הסעיף, כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חבירך" משמע לכאורה שכל הדין ד"לך" הוא לא (החייב –) שצריך שיהי' "שלך", אלא (רק השלילה –) "לא של חבירך"; משא"כ בלולב שצריך שיהי' "לכם משלכם" ממש (ראה אבני מלואים סכ"ח סקל"ג ד"ה אמנם. מקו"ח סתמ"ח סק"ט. ועוד. ולהעיר משו"ת חת"ס אר"ח סק"פ בסופו),

אבל מזה שכתב "הרי היא כשלו"י ולא כתב דיוצאין י"ח בסוכה שאולה כיון דכתבי כל האזרח (וכי"ב) כנ"ל, ובפרט ממש" בסעיף יא, משמע כדלקמן בפנים.

אבל, מלשון רבינו הזקן להלן שם¹³ משמע, ששאולה בסוכה היא בגדר "שלו" ממש, "וז"ל: "ואע"פ שבדיעבד יוצא בסוכה גזולה העומדת בקרקע . . מכל מקום לכתחילה אין לישב בסוכה העומדת בקרקע של חבירו מפני שאינה נקראת שלו ממש והתורה אמרה תעשה לך משלך ואינה דומה לשאלה ממש שהשאלה לו מדעתו והרי היא כשלו ממש". הרי, שהטעם שיוצא אדם ידי חובתו בסוכה שאולה אינו משום שבסוכה סגי גם כשאינה "שלו" ממש, אלא¹⁴, לפי ששאולה היא אכן כשלו ממש¹⁵ – והדרא קושיא לדוכתא: מדוע נתמעטה שאלה מ"לכם" שנאמר בד' מינים?

13 שם סי"א.

14 ועפ"י מובן מה שהוצרך לומר (סוכה לא, א) גבי סוכה גזולה "קרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא" – כי גם בסוכה צריך לדין שלו ואצ"ל דל' זה הוא "לא דוקא" (כבפנ"י שם). וכן מדגיש אדה"ז שם ס"ד "הרי הוא כשאול בידו". וכן בסעיף הנ"ל "מפני שאינה נקראת שלו ממש" משמע, דגם זה נק' "שלו" אלא שאי"ז שלו ממש, וראה אלי' רבה סק"ד שמשגי על המג"א "אבל הכא בקרקע כיון דהוי כשאולה הוי כמו לכם". ולהעיר מכפות תמרים סוכה לא, א.

15 עפ"י אולי יש ליישב קושיית התוס' ד"ה ההוא (סוכה ט, א) למה צריך קרא דלך למעוטי גזולה "תפוק ל' משום דהוה ל' מצוה הבאה בעבירה" (וראה מנ"ח שם) – כי גם בסוכה צ"ל תעשה לך שיהי' שלך (וי"ל שזוהי כוונת רש"י שם ד"ה למעוטי), ואי"ז רק לימוד למעוטי גזולה שגזול הוא פסול בסוכה. וראה שאג"א סצ"ט. ועפ"י כהנ"ל י"ל דתוס' ורש"י לשיטתייהו אזלי בדף כז, ב (הנ"ל הערה 8). וכן משמע מתוד"ה מאי טעמא גיטין (נה, א) קרוב לסופו, ובסוכה לא בעינן משלכם". אבל מל' פרש"י סוכה לא, א ד"ה "ורבנן "יוצא אדם בסוכה שאינו שלו בשאולה" אין לדייק, כי כוונתו רק להמציאות.

ג. ויש להוסיף ולהמתיק בפנימיות הענינים:

מן הפסוק „כל האזרח גוי” למדנו ש„כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת”. מצד העילוי של הסוכה מתאחדים כל בני ישראל למציאות אחת, עד אשר „כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת” – ומהאי טעמא, בסוכה גם השאולה היא „כשלו ממש”:

מבואר בחסידות¹⁸ בפירוש הפסוק¹⁹ „בכסה ליום חגנו”, שהענינים שבראש השנה ויום הכיפורים הם בהעלם – „בכסה”, באים בגילוי „ליום חגנו”, בחג הסוכות. ועפ”ז יובן גם החילוק (בענין „לכם”) שבין סוכה ללולב (אם יוצא אדם ידי חובתו בשאלה), בהקדים הביאור בענינים אלו כפי שהם „בכסה”, בראש השנה וביום הכיפורים.

כבר נתבאר במקום אחר בארוכה²⁰, שבתוכנם של ראש השנה ויום הכיפורים ישנם שלשה ענינים זה למעלה מזה: א) מצוות היום, בראש השנה – מצות תקיעת שופר, וביום הכיפורים – מצות התענית ומצות התשובה והיודוי; ב) היותם מעשרת ימי תשובה, אשר תשובה היא למעלה מהמצוות (ולכן יש ביכלתה לתקן ולמלאות מה שהחסיר האדם בעבודה של קיום המצוות); ג) תוכנם העצמי של הימים, שהוא למעלה גם מענין

בהערה הקודמת. וראה בהמצויין במאסף לכל המחנות סקל”א המתריצים זה).

(18) סודר רלה, ב. ובכ”מ. וראה גם לקו”ת

נצבים מת, סע”ב. ר”ה נד, סע”ג ואילך.

(19) תהלים פא, ד.

(20) בהבא לקמן ראה לקו”ש ח”ד שיחה לר”ה

(ע’ 1144 ואילך) וליום הכפורים (ע’ 1149 ואילך).

ויש מקום לומר, שהחידוש בלימוד מ„כל האזרח גוי” הוא [לא שבסוכה סגי גם כשאינה „שלך” לגמרי, אלא – להפך], שענין הסוכה יש בו גדר מיוחד, שמצדו נעשית הסוכה השאולה „שלו ממש”^{15*}.

וי”ל ההסבר בפשטות:

כשאדם משאיל סוכה לחבירו, הרי הוא משאיל לו אותה ע”מ שתהיה עבורו בדומה ממש לדירת הקבע שלו בכל השנה, שהרי זהו כל גדר סוכת החג (משא”כ בלולב¹⁶ – וכו’, ש„שלך” הוא רק תנאי). ולכן ההשאלה היא באופן ד„שלו” ממש, „אדעתא דהכי השאילו”¹⁷.

(15*) בספר מכתב סופר סי’ לח מבאר דכיון דגלי לן רחמנא מכל האזרח דסוכה שאולה כשרה, א”כ ע”כ לך לאו אכל אדם מישאל לאפוקי פרטי קאי אלא אכללות ישראל קאי לאפוקי משל נכרי והפקר והיינו טעמא דיוצא בשאול כיון שיש לו בעלים ישראל לך קרינן ב” (ועיי”ש שמתעם זה אין יוצא בסוכה שאולה מעכו”ם וכן שותפות עכו”ם).

ולא זכיתי להבין סברתו – דמה ענין בעלות דכלל ישראל, דציבור – במצוה כסוכה, האם נחדש שצ”ל דיהודי (ע”ד ממושבותיכם תביאו) דוקא?!

ואם נאמר – שמפני שיש בה קדושה אינה חלה בשל עכו”ם – הרי בפרט בקדושת קרבן (שזוהי קדושת סוכה – למ”ד זה (ראה פרש”י סוכה ט, א ד”ה על החגיגה. פרש”י ביצה ל, ב ד”ה לה’ וד”ה על החגיגה. שו”ע אדה”ז ר”ס תלת. וראה אוה”ת סוכות (ע’ א’תשה) וש”ג) – ישנה באו”ה. ומיעוטא דאו”ה בכיו”ב בקרא – הוא מ„ישאל” וכיו”ב, ולא מלשון דבעלות וממונא „לך” וכיו”ב). ואם מפני שאינו יכול להקדיש מה שאינו שלו – הרי משאילו, ומאי נפק”מ דישאל או דעכו”ם.

(16) במוכש”כ מטלית שאולה (ראה שו”ע

אדה”ז חאו”ח סי”ד ס”ו, ח. ובקו”א שם. וש”ג).

(17) משא”כ בטלית שאולה (ראה בהמצויין

בתשובה: בראש השנה – בקשת השם והעבודה של „תמליכוני עליכם”²¹, הבקשה והעבודה להכתיר את הקב"ה למלך, וביום הכיפורים – ענין „עיצומו של יום הכיפורים מכפר”, דרגא של כפרה הנעלית יותר מהכפרה שע"י תשובה.

ושלשה ענינים אלה מבטאים שלשה סוגים באופן ההתקשרות וההתאחדות של ישראל עם הקב"ה:

אופן אחד הוא, שישראל הכי נעלה הוא – ישראל וקוב"ה כולא חד, ישראל וקוב"ה הם בעצם מציאות אחת כביכול. וקשר זה בא לידי ביטוי בבקשה מהקב"ה ובעבודה של „תמליכוני עליכם” – בכך שבני ישראל מעוררים ופועלים שהקב"ה יהיה למלך עליהם:

אופן אחד הוא, שישראל הם, כביכול, מציאות בפני עצמה, אלא שהם מקשרים עצמם לאלקות; ובאופן זה, יש ליצור את הקשר והאיחוד ולבטא אותו באמצעות דבר מה – קיום המצות, ע"י שבני ישראל מקבלים על עצמם עול מלכות שמים ומקיימים את גזירות המלך.

ההתקשרות של ישראל והקב"ה ע"י תורה ומצוות, או אפילו ע"י תשובה, היא רק לאחרית²² שמקבלים את הקב"ה להיות מלך עליהם, ואז יש מקום לענין של קיום דבר המלך ולעשיית תשובה על שעברו על דבריו וכו', שעל-ידם נעשית ההתקשרות עם המלך.

אבל, בטרם נעשה הקב"ה כביכול למלך (לפני קיום „תמליכוני עליכם”) – מהו הגורם להרגש שענין המלוכה חסר, שמטעם זה מבקשים בני ישראל מהקב"ה שימלוך עליהם? הרי זה מפני שבצד ישראל ואלקות הם מהות אחת, וממילא אין ישראל יכולים להיות²³ ח"ו בלא מלך.

בזה גופא יש התקשרות באופן עמוק יותר – ההתקשרות הפנימית של ישראל עם הקב"ה, שאינה תלויה בקיום המצוות; והתקשרות זו מתבטאת בתנועה של תשובה: אפילו יהודי שפרק מעליו ח"ו עול מלכות שמים ועבר על ציווי ה', הרי הוא חש צער גדול וחרטה על כך, וברצונו לתקן זאת, ואזי הוא עושה תשובה.

אבל גם אופן התקשרות זה, עם היותו נעלה ועמוק יותר מהקשר שע"י קיום המצוות, סוף-סוף יש לו שייכות לקיום המצוות: הצער והחרטה של האדם בענין התשובה הם על שלא קיים את מצוות ה', ולכן הוא מחליט שמכאן ולהבא יקיים את גזירות המלך. וכיון שגם קשר זה בא לידי ביטוי

(22) כמחז"ל כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם (גזירות) (מכילתא יתרו כ, ג).

(23) מטעם זה מבקש הקב"ה „אמרו לפני . . . מלכותי כו' תמליכוני עליכם”, כי הם כולא חד.

(21) ר"ה טז, א. לד, ב.

ה. אע"פ שבפרטיות מוצאים אנו את כל שלשת הענינים הן בראש השנה והן ביום הכיפורים כנ"ל – הרי בכללות, ובגלוי, כל אחד מהם שייך ליום טוב אחד מבין השלשה שבחודש תשרי: ראש השנה, יום הכיפורים וחג הסוכות:

בראש השנה, הענין הניצב בגלוי הוא היותו ה"ראש" של השנה – זהו הזמן של הכרת המלך; וכמו שכתב הר"ס ג'ג²⁷, שה"ענין הראשון" ב"מצות היום (ב"שופר" הוא, שבו "אנו ממליכין עלינו את הבורא"²⁸.

ביום הכיפורים, הענין הניצב בגלוי הוא היותו יום תשובה, יום "קץ (ו)מחילה וסליחה"²⁹ לעוברי מצות המלך. יתירה מזו: אפילו ענין "עיצומו של יום"³⁰, המבטא את ההתקשרות העצמית של בני ישראל עם הקב"ה, שלמעלה מההתקשרות שע"י תשובה – הרי הוא סוף-סוף ענין של כפרה, "מכפר"³⁰, וכשמו: יום הכיפורים.

חג הסוכות הוא הזמן שבו בני ישראל טרודים בגלוי בקיום המצוות: סוכה, נטילת ד' מינים כו'³¹ – "עסוקין במצות" (תיכף לאחר יום הכיפורים)³², וכשמו: חג הסוכות.

לידי. וראה תניא פ"ב. סה"מ"צ להצ"צ מצות אהבת ישראל. קונטרס אהבת ישראל.

(27) הובא באבודרהם, "טעמי התקיעות".

(28) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1354 ואילך. בשיחה לר"ה שם. ועוד.

(29) בנוסח תפלת נעילה. רמב"ם הל' תשובה פ"ב, ה"ז.

(30) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג"ד.

(31) וראה ויק"ר פ"ל, ב: שבע מצות שבחג ואלו הן כו'.

(32) ראה ויק"ר שם, ז.

ההכתרה – הבאה ע"י ביטול העם – עומד שר גדול יחד עם איש פשוט באותו הביטול וכו'; ואילו לאחר ההכתרה, ולאחר שהמלך גוזר גזירות, יש חילוקים בין אנשי המדינה באופן קיום הגזירות):

בקיום המצוות – כיון שאיכות ההתקשרות הנעשה על-ידן הוא באופן שבני ישראל, בעודם מרגישים עצמם כמציאות בפני עצמה, מתקשרים לה, לפיכך קיום המצוות והקבלת-עול של כל אחד ואחד הוא באופן השייך אליו ביחוד, בהתאם למדריגה שהוא עומד בה, כמציאות בפני עצמה.

בעבודת התשובה, הבאה מצד התקשרות עמוקה יותר, שאינה נפעלת ע"י קיום המצוות בפועל, אין חילוק כל-כך בין יהודי אחד לחבירו (וכפי שמצינו, שהדבר יכול להעשות אף בהרהור תשובה בלבד²⁴, ובשעתא חדא וברגעא חדא²⁵). ואעפ"כ יש גם בזה חילוקים, כי סוף-סוף הרי זוהי תשובה על (ולפי ערך) העוונות, או תשובת הנשמה לשרשה ולמקור שלה – ובכל אלה אין אדם דומה לרעהו.

אבל ב"תמליכוני עליכם" – כיון שענין זה נובע מכך שישאל וקוב"ה הם בעצם כולא חד, הרי כשם שאין מקום להפריד ולחלק בין בני ישראל והקב"ה, כך אי אפשר לחלק – באופן הקישור והאיחוד – בין יהודי אחד לרעהו; בדבר זה כל ישראל הם כעצם אחד²⁶, שאין בו התחלקות.

(24) ראה קדושים מט, ב.

(25) זח"א קכט, טע"א.

(26) ראה ירושלמי נדרים פ"ט ה"ד: הוה מקטע קופד ומחת סכינא לידיי תחזור ותמחי

ובהמשך הפסוק – לאחרי המצוה של נטילת ד' מינים³⁶ – נאמר „ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים“, והיא מצות השמחה שבחג הסוכות.³⁷

וע"פ הנ"ל (סעיף ה) מובן, שהאחדות העצמית של בני ישראל והקב"ה באופן של „כולא חד" (המתבטאת ב„תמליכוני עליכם“

סוכה היא כל שבעת הימים, ואופנה „תשבו כעין תדורו" אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה כל ד' הימים בין ביום בין בלילה (סוכה כח, ב. טושו"ע סי' תרלט ס"א וס"ב ואדה"ז ס"ד). משא"כ חייב לולב הוא רק ביום הראשון. וגם במקדש שנטליו כל שבעה (ראה ר"ה ל, א. סוכה מא, א), אי"ז קבוע בכל שנה כמצות סוכה שהרי כשיום השבת חל להיות תוך ימי החג נטליו רק ששה (שם מב, ב רמב"ם הלכות לולב פ"ו הי"ג ואילך). ואופן קיומה – שנטליו אותה רק פעם אחת ביום*.

וכן בהתחלת החיוב: מצות סוכה מתחילה (קיומה בפועל) תיכף בלילה ראשון, ולולב זמנו של הקיום בבקר משתנף החמה (ולהעיר שלפרש"י סוכה לג, סעי"א ד"ה לולב. שם ע"ב ד"ה ה"ג – וזו המצוה הוא תיכף משקידש החג). וראה בהנ"ל (ובהמבואר בפנים) לקו"ש חכ"ב ע' 123, 127 ואילך.

ראה ירושלמי סוכה פ"ג הי"א. וברמב"ם שם הל' יג הביא הכתוב „ושמחתם גוי" לענין נטילת לולב כל שבעה במקדש. וראה פרש"י סוכה מג, ב ד"ה ולולב. ויקר"פ"ל, ב ובפ"ת ופי' מהר"ז שם. וראה לקמן הערה 43.
(37) ובפ' ראה טז, יד: ושמת בחגך.

(* וגם „אנשי ירושלים" שלולבם בידם כו' (סוכה מא, ב) ובפרש"י שם, נטילתה ולקחתה מצוה היא] [ועד"ז בטושו"ע (ואדה"ז) או"ח ר"ס צו ור"ס תרנב. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ה] – הרי"ז רק „מצוה מן המובחר“, „ומשנטל עברה כבר עיקר מצוה" (תוד"ה נובר בסופה – סוכה לט, א). ולהעיר מצפוני"ה הפלאה בהשמות (נד, ג). השלמה (ג, ז). מכתבי תורה מכתב קנד. ועוד.

ו. כיון שכל הענינים המצויים (בראש השנה ויום הכיפורים), „בכסה" נמשכים ובאים לידי גילוי „ליום חגנו", בחג הסוכות, מובן, שאע"פ שענינו של חג הסוכות הוא התעסקות במצוות, באים בהן לידי ביטוי באופן גלוי כל שלושת הענינים הנ"ל – גם אלו שבראש השנה וביום הכיפורים:

כשם שבראש השנה (וביום הכיפורים) ישנו הן ענינו העצמי של היום והן ענין התשובה – כמרומז בלשון חז"ל³³, „עשרה ימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים", היינו שראש השנה ויום הכיפורים הם בכלל עשרת ימי תשובה, וביחד עם זה הם נעלים (מצד עצמם) מענין התשובה שבעשרה ימים אלו – ומלבד זאת ישנו גם הענין השלישי, מצות היום;

על-דרך-זה הוא גם בנוגע לחג הסוכות: מצינו שהכתוב³⁴ מתאר את החג – „בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה", „חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים"³⁵, וגם על מצות הישיבה בסוכה נאמר³⁶ – „בסוכות תשבו שבעת ימים" (מבלי לציין שאלו ימים מיוחדים מצד עצמם), ומזה מובן, שענינו העצמי של חג הסוכות הוא מצות סוכה.

בנוגע ללקיחת ד' מינים הדין האמור בתורה הוא³⁷, ולקחתם לכם ביום הראשון (של חג הסוכות) פרי עץ הדר גוי" – ומזה מוכח שמצות ד' מינים אינה עצם ענינו של יום הראשון של סוכות³⁵, החג עצמו.

(33) ר"ה יח, א.

(34) אמור כג, לד.

(35) וכ"ה גם פרטי זמן המצוה: מצות ישיבת

ישראל והקב"ה עצם אחד, מובן, כנ"ל, שבענין זה אין מקום לחילוק בין יהודי אחד לרעהו; כלומר, "כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" פירושו, שמצד העילוי של הסוכה עומדים בני ישראל בהתאחדות עצמית, היינו שאינם כשני דברים נפרדים המתאחדים, אלא כל ישראל הם מלכתחילה "כולא חד", עצם אחד –

ולכן הדין הוא, שסוכה שאולה, "הרי היא כשלו", ויתירה מזו, "כשלו ממש" – כי מאחר שהסוכה מאחדת את כל בני ישראל למציאות אחת, אי אפשר לחלק בין יהודי אחד לחבירו ולומר שהסוכה איננה "שלו" כי אם של זולתו – אלא היא שלו כשם שהיא של חבירו.

[משא"כ הגוזל סוכה מחבירו, הרי במעשה זה גופא הוא מתנגד וסותר לאחדות של הסוכה – בגזלו מחברו, יוצר הוא פירוד באחדות של הסוכה בינו ובין הנגזל³⁹, ושוב אין הסוכה יכולה להקרא "שלו"].

ט. אבל דברים אלו אמורים רק בסוכה. משא"כ בד' מינים, אף שגם בהם באה האחדות שבבני ישראל לידי ביטוי – אנו מאגדים את כל ארבעת הסוגים שבישראל יחדיו (כידוע⁴⁰) – מכל מקום, הרי ההתאחדות היא באופן

שבראש השנה) באה לידי גילוי בענינה העצמי של הסוכה; הקשר שע"י תשובה (שהוא עיקר ענינו של יום הכיפורים) מתבטא באופן גלוי במצות לולב; והקשר שבין בני ישראל והקב"ה שע"י קיום המצוות מתגלה במצות השמחה שבחג הסוכות.

ז. ההסברה בזה:

354

נתבאר לעיל, שבענין "תמליכוני עליכם" אין חילוקים בין יהודי אחד לרעהו. וענין זה בא לידי גילוי במצות סוכה, כיון שבה "כל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת" – כל בני ישראל, בלי שום חילוקים ביניהם, מתאימים "לישב" ("דתדורו") יחדיו באותה סוכה אחת.

בנוגע ללולב איתא במדרש³⁸ על הפסוק, "ולקחתם לכם ביום הראשון" – "במי הכתוב מדבר בישראל ובעכו"ם שהקב"ה דן אותן ביום הכיפורים כו' ואין אנו יודעים מי היה מנצח כו' אמר הקב"ה טלו לולביכם בידיכם שידעו הכל שאתם זכיתם בדין" – כלומר, הכפרה של יום הכיפורים ניכרת ומתגלית בסוכות במצוה של נטילת ד' מינים.

ומצות שמחת החג, שענינה שמחה של מצוה, היא הגילוי של ההתקשרות של ישראל עם הקב"ה שע"י קיום המצוות, המעוררת תנועה של שמחה אצל בני ישראל – שמחה במצוות ה'.

ח. ע"פ האמור לעיל יובן החילוק בדין הנ"ל שבין סוכה ללולב:

כיון שהסוכה היא ה"גילוי" של "תמליכוני עליכם", של היות בני

39) עפ"י יש לבאר מה שגזול הוא פסול גם בדפנות אף ששאר הפסולים הוא רק בסכך (ראה כפות תמרים לא, א ד"ה מחלוקת. פמ"ג (משב"ז) שם סק"ד. מנ"ח שם. וראה פתחי תשובה (ווילנא תרנ"ה) סי' תרל. לקח טוב כלל יב בסופו) – כי גזול הוא היפך (דתדורו – דירת קבע, וגם היפך דכללות תוכן הסוכה.

40) ויק"ר פ"ל, יב. וראה לקו"ש ח"ד שיחה לחגה"ס.

38) נתחומא אמור ית. וראה ויק"ר שם, ב.

שכולם נשארים סוגים נפרדים גם לאחרי האיגוד ביניהם:

ענין האחדות – באיגוד וחיבור ד' המינים ביחד.⁴²

ולאחרי זה בא הענין השלישי שבחג הסוכות, מצות השמחה, המבטאת את ההתקשרות לה' ע"י המצוות; ולכן יש בזה חילוקים ממש בין הסוגים שבבני ישראל – "חסידים"⁴³ ואנשי מעשה היו מרקדים⁴⁴ וכל העם האנשים והנשים באין לראות ולשמוע⁴⁴.

(משיחת יום ב' דחג הסוכות תשכ"ד)

42) נוסף על שבכא"א מהם נרמז ענין האחדות (סידור רסד, ד ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ז).

43) משנה סוכה נא, א. רמב"ם הלכות לולב פ"ח הי"ד. וראה לקו"ש ח"י" ע' 270 ואילך ושי"נ שלדעת הרמב"ם ה"שמחה יתירה" שבמקדש (שם הי"ב) היא הוספה בשמחת החג עצמו.

44) וכיון שעיקר תוכן מצות החג היא מצות סוכה (כנ"ל בפנים ובהערה 35) – י"ל שגם בסוכה ישנם כל ג' ענינים הנ"ל: א) המצוה דישיבה בסוכה; ב) זה שסכך הסוכה נעשה מענן הקטורת דיוה"כ (עטרת ראש שער יוה"כ לו, סע"א ואילך. אוה"ת סוכות ע' אתשכב ואילך. וככה שם פפ"ד. ועוד); ג) הענין דכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת, גילוי בחי' תמליכוני כנ"ל. ולהעיר דסכך בגימט' מאה כנגד מאה קולות שתוקעין בר"ה (פע"ח שער חג הסוכות בסופו. מ"ח מסכת ימי מצוה וסוכה פ"ג, א. וככה שם ס"פ צג. וראה תורת לוי"צ ע' ג).

* ע"ד המבואר בלקו"ש ח"ד ע' 1146 ואילך, שכל ג' ענינים דר"ה הם במצות היום דתק"ש, אלא שענין התשובה באה ברמז בתק"ש וענין התמליכוני הוא למעלה לגמרי ממצות שופר.

355

כיון שמצות ד' מינים מגלה את הכפרה של יום הכיפורים – הרי כשם שבענין הכפרה יש חילוקים בין יהודי לזולתו (כי אע"פ שהנקודה העיקרית שבכפרה ותשובה היא למעלה מהתחלקות, הרי בפועל נעשית הכפרה בכל אחד ואחד לפי ענינו), על-דרך-זה האחדות שע"י הד' מינים היא באופן שכל אחד מהם נשאר כסוג בפני עצמו.

ולכן אי אפשר לומר בד' מינים שאולים שהם "כשלו" – כי בענין זה נשאר כל יהודי מציאות נפרדת מחבירו.

עפ"ז מובן גם הטעם שבסוכה נאמר "בלשון יחיד), ואילו בד' מינים נלמד דין "שלכם" מהפסוק, ולקחתם לכם" (בלשון רבים): בסוכה כל בני ישראל הם כמציאות אחת, כגוף אחד⁴¹ – ובדיבור לגוף אחד יש לנקוט בלשון יחיד; משא"כ בענין ד' המינים, שבו כל אחד נשאר מציאות בפני עצמה (אלא שהם מאוגדים יחד), הרי הם רבים – "לכם".

ואעפ"כ גם בזה (בד' מינים) ישנו

41) טעמי המצות להאריז"ל פ' קדושים, הובא ונתבאר במצות אהבת ישראל שם.

